

Berachos (55a)

— **One does not appoint a leader over the community** — אין מעמידין פרנס על הצבור — **R' Yitzchak said:** — אמר רבי יצחק — **unless one consults the community.** — אלא אם כן נמלכים בצבור

— **For it is stated:** — שנתאמר — **See, Hashem has proclaimed by name, Betzalel.** — אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה — **The Holy One, Blessed is he, said to Moshe:**

— **“Moshe, do you consider Betzalel worthy of this undertaking?”** — משה הגון עליך בצלאל — **“Master of the universe, if he is worthy before You, then he is certainly worthy before me!”** — אמר לו — [Moshe] said to [Hashem], — רבונו של עולם אם לפניך הגון לפני לא כל שכן

— **“Nevertheless, go and ask them [the people of Israel].”** — אמר לו — [Hashem] said to [Moshe], — הלך ואמר להם לישראל — [Moshe] went and asked them,

— **“Do you consider Betzalel worthy?”** — אמרו לו — They said to him, — **“If he is worthy before the Holy One, Blessed is He, and before you,** — אמר לו — **then he is certainly worthy before us!”** — אם לפני הקדוש ברוך הוא ולפניך הוא הגון — לפנינו לא כל שכן

Yerushalmi Megillah (3:2)

— **The three gabbaim of a shul** — כבית הכנסת — **are like the entire membership of the shul.** — שלשה מבית הכנסת — **The seven appointees of the city** — ושבעה מבני העיר — **are like the entire population of the city.**

The Gemara asks:

— **If [the citizens] accepted these appointees upon themselves,** — אם בשקיבלו עליהן — **even one** should be empowered to make decisions on their behalf. — אפילו אחד — **With what are we dealing here?** — מה אנן קיימין — **accepted** these appointees upon themselves, — **And if they did not accept the appointees upon themselves,** — אם בשלא קיבלו עליהן — **even if there are many more than seven,** their decisions should not be binding. — אפילו כמה — **even if there are many more than seven,** their decisions should not be binding. — ? —

The Gemara answers:

— **Rather, here we are referring to where** the seven were appointed **without specification** to take care of the needs of the city. In that case, if there are seven, they are empowered to take care of all of the needs of the city.

מינוי בית דין על ידי אנשי העיר

שו"ת תשבץ (א, קסא) - אף על פי שהדיין המתמנה על הצבור היה מופלא וסמוך והממנה אותו היה אדם גדול בדורו ראוי הוא שימלך עם הצבור קודם מנותו אותו שהקב"ה אינו ממנה פרנס על הצבור אלא אם כן נמלך בהם כדאמרינן בפרק הרואה...
 כנסת הגדולה (הגה"ט ח, ב) - אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן נמלכין עם הצבור תחלה. וראיתי בתשובה כ"י להרשב"ץ תפס על החכם הרב רבינו שאול הכהן ז"ל שהוציא כתב מהמלך על הריב"ש ז"ל שיהא דיין קבוע ולא נמלך עם הצבור תחלה.

רמ"א (ח, א) - ממנים הטובים והחכמים שבהם (לדעת אנשי העיר)... וכיון שקבלו עליהם בני העיר אין אחר יכול לפסלן.
 ערוך השלחן (ג, ב) - דיינים קבועים שנתנמו מהעיר.

דיני בוררות (עמ' שג) - עולה מהלכה זו שכל בית דין שנבחר ישירות על ידי בני העיר מוגדר כבית דין קבוע וכל בני העיר חייבים להיות כפופים לו.

מינוי בית דין על ידי טובי העיר

הלכה פסוקה (ח, 45) - למנות דיינים לבני העיר אין טובי העיר רשאים אם לא הובררו לכך אלא בהסכמת הצבור כדברי הרשב"א וברמ"א כאן... אם הם שבעה טובי העיר יש להם סמכות לכל עניני הצבור אפילו לדבר שלא הוזכר בפירוש בשעה שהובררו למנהיגי הצבור.

דיני ממונות (ד, עמ' נו) - אין לומר דהנבחרים למוסדות השלטון בישראל יש להם דין של טובי העיר משום שכדי להתמנות לטובי העיר יש תנאים יסודיים לכך כגון שלא יהיו פסולים.

הגרא"י ולדינברג (בטובי העיר עמ' מה) - יש לנבחר העם בממשלה ובכנסת דין של טובי העיר.

הגר"ש וואזנר (בטובי העיר עמ' מו) - צ"ע אם יש לפרנסי העיר כח של ז' טובי העיר כיון שבעו"ה הרבה פעמים השיקול דעת שלהם אינו נובע מחמת טובת בני העיר לבד אלא גם משיקולים פוליטיים וכדומה... ומלבד טעם זה נראה פשוט דבערים הגדולות שבחירת הפרנסים אינה על פי התורה שהיא על ידי אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות ועל ידי בחירת נשים לא שייך כלל שיהיה לפרנסים האלו כח של ז' טובי העיר.

מינוי בית דין בזמן הזה

ערוך השלחן (ד, ב) - ומה שאין מוחין עתה כשאחד אינו רוצה בדיינים הקבועים בעיר מפני שאין ביכולתנו להעמיד משפטי הדת על תלה, והבעל דין עתיד ליתן את הדין לפני יודע תעלומות אם אין הצדק אתו בזה.

אגרות משה (ח"מ ב, ג) - והא דכתב הרמ"א דאם דיינים קבועים בעיר לא יכול לומר לא אדון לפנייהם אלא בזה ברור היה זה רק בעירות שבמדינותינו שהיו מתמנים מהעיר שאף הרב האב"ד לבדו נמי היה יכול לכופו מאחר שקבלוהו, אבל בנוא יארק ליכא דיינים קבועים שנתמנו מהעיר ובפרט שאיכא עוד אגודות וחבורות של רבנים שליכא אף מינוי מכל הרבנים שבעיר ולכן כשרוצה אחד מהן בזבל"א מוכרחין לילך בזבל"א דוקא.

בית אבי (ג, קנו) - פה בעירינו נוא יארק ליכא בי דינא דקביעי במתא כיון דיש כמה בתי דינין ואין לשום בית דין סמכות של בית דין קבוע כיון דכל אחד יכול לומר אני משתייך לבית דין פלוני ואין לו שייכות עם בית דין זה או זה.

משיב בהלכה (ח) - הבתי דינים קבועים בזמנינו שלא נבררו מהקהלה כדינו אין להם הכח של בית דין קבוע שנוכר ברמ"א בסימן ג'.

דרכי חושן (עמ' טו) - ולענ"ד אין זה נראה, דסגי בהכירו בני העיר בסמכותם, ואפשר שאין להביא בזה ראייה ממדינה למדינה.

שבט הלוי (ח, שב) - כל אדם השייך לאיזה קהלה בכל העינים ובקהלה הזאת איכא בית דין קבוע דלדידיה נחשב בית דין קבוע ואין צריך לדון בזבל"א, וגם אם איכא בעיר בית דין מצורף מכמה קהלות והם דנים לפי דיני חו"מ ונהגיהם בכל הדברים אשר דיינים צריכים להזהר, דינם כבית דין קבוע בעיר.

שבט הלוי (ט, רפה) - למעשה יש בית דין קבוע גם בזמן הזה לענין הנ"ל, ובפרט בעיר שלכם קרית ספר דאתם קבועים לכך להורות לרבים וקבלו אתכם עליהם, וגם מה שכתב הגאון בעל אגור"מ לא שייך במקרה שלכם, וגם בערים גדולים נטיית מדבריו הג' כמבואר לעני כמוני בתשובה שם.

מינוי בית דין על ידי רבני העיר

רשב"א (ה, רמה) - אם אין הממונים ראשים על העם אין באסיפה להחרים אלא אם כן יסכימו עמהם רוב הצבור ותלמידי חכמים שבעיר.

טובי העיר (א, יז) - אף אם התאספו כל רבני הישובים לתקן תקנות עבור הכלל אין הציבור מחויב בכך. הסכים הציבור לתקנות אלו לאחר שתוקנו יש תוקף לתקנות כתקנות נבחרת הציבור.

אגרות משה (ח"מ ב, ג) - ...שליכא אף מינוי מכל הרבנים שבעיר...

דיני בורות (עמ' שג) - הגאון רבי יצחק קוליץ זצ"ל הראב"ד לירושלים אמר לי שאם רב העיר ממנה דיינים לבית הדין לממונות יש לבית הדין הזה מעמד של בית דין קבוע. נימוקו הוא שחובתו וסמכותו של הרב היא לפסוק לציבור בשאלות של דיני ממונות כשם שהוא חייב לפסוק בשאלות של איסור והיתר, לפיכך מחובתו של הרב גם למנות בית דין לממונות כדי לפסוק לציבור בשאלות ההלכתיות של דיני ממונות.